

Ako je vprašanje teksta dovoljno rešeno in zgodovina postanka istotako pojašnjena, mora dati eksegeza navodila za pravilno umevanje besedila. Labilnost pesniškega materiala, ki je človeška govorica, je vzrok, da je estetski učinek pesniških umotvorov navezan na celo vrsto časovnih činiteljev, ki morejo na občuten način otežkočiti umevanje. Jezik se pretvarja in razvija v nove smeri; beseda in sintaktični odnošaji zgube nekdanjo umetniško vrednost in dobe mogoče novo, a neumetniško. Vsaka krepka doba si ustvari tudi svoj šolski žargon, ki razodeva najožjo zvezo z njenim literarnim programom. Kdor ve, da so ekspresionistični umetnosti predmeti vsakdanjosti dragoceni kot simbol in zrealo neskončnosti, se ne bo čudil, ako najde na vsak korak izraz »kozmičen«. A tudi z ozirom na stvarne vidike zgubi literarna umetnina polagoma možnost neposrednega učinkovanja, ter nam postane dostopna le s pomočjo abstrakcije. To težkočo skuša premagati stvarna razlaga, ki ima nalogo pojasniti posameznosti besedila, ki bi mogle delati umevanju težkočo: aluzije, citate, kulturnozgodovinske momente itd. Tako razlago realij si moramo misliti kot dopolnilo gene- tične ali estetske razlage umotvora.

Glavni znak filološke<sup>1</sup> metode je, da smatra pesnitev kot zgodovinski dokument in šele v drugi vrsti kot produkt umetniškega duha. S čisto filološkim postopkom ne pridemo do literarne zgodovine višje vrste. Jasno je pa, da se more vršiti temeljito literarno zgodovinsko delo na temelju znanstvene filološke metode. S tem pa še ni rečeno, da tudi v njen muzivični posel — zbiranje notic in kolektanej — ne bi smel zaiti vsaj medel odsev lepote, ki jo izžareva umotvor. Točno filološko delo mora tvoriti podlago i za oni predel literarne zgodovine, ki ga obravnavamo v naslednjem poglavju, pesnikovo biografijo: Le iz najskrbnejše zbranih in kronološko nanizanih življenjskih podatkov se nam bo odkrilo pesniško delo kot »izraz osebnosti«.

## II.

To namreč je pri vsakem životopisu bistveno, da se pokaže in razkrije ona nujna vez med pesnikovo osebnostjo in njegovim umetniškim delom. Življenjski moment, ki se ne da na kakšen način spraviti v zvezo z ustvarjanjem, ostane za literarno zgodovino brez pomena. Seveda imamo tudi pesnike, ki ne prežive niti trenutka intenzivneje, ki ne bi dobil odjeka v njih umetniškem delu. Pravilno pojmuječ svojo nalogo je nova doba

<sup>1</sup> Filologija, ki jo smatramo s stališča literarne teorije kot pomožno vedo, je seveda sama po sebi samostojna stroka, ki obsega tri delna področja: tekstno, jezikovno in realno filologijo; zadnja obravnava starožitnosti, folklor, tradicionalno slovstvo.



FRAN KRALJ: JAJČARICE.

znatno poostrila in poglobila metode za preiskovanje pesnikove osebnosti. Nekoč se je zdelo dovolj, ako je biografija načrtala na podlagi dostopnih virov bolj ali manj obširno vnanje usode dotične osebnosti, ne da bi skušala prodreti v njeno notranjo strukturo. Glavna napaka je bila, da se pri pesniških delih niso ozirali na njih notranje odnošaje k stvarjajoči duševnosti, temveč, da so osvetljevali samo njih objektivno postavbo. Vnanji življenjski potek in literarna produkcija kaklega pesnika sta se jim dozdevala kot dve ločeni črti, ki so jih obravnavali vsako posebej.

Po starem pravilu, da je človek to, kar njegov stil, tvorijo analize osebnega stila dopolnilo k biografskim podatkom, ki jih poznamo od drugod. Oziroma: ako nam o kakem pesniku ni nič znanega kot njegovo delo, nam mora služiti analiza njegovega (osebnega) stila kot nadomestilo za oni nedostatek; pogled v literarne zgodovine, ki obravnavajo starejša razdobja, nam je lahko živ zgled, kako je skušala literarna veda iztisniti iz spomenikov skrivnost avtorjeve osebnosti.

Ker sem očrtal v nekem prejšnjih člankov naloge, ki so stavljene tukaj preiskovalcu, se morem omejiti sedaj na to, da izpopolnim nekatere točke.<sup>2</sup> Prvo bitno tvorno potenco,

<sup>2</sup> Navodila za analizo osebnega stila pri pesniku podaje E. Elster v Prinzipien der Literatur-